

INDEPENDENȚA ROMÂNIEI ȘI STATELE UNITE ALE AMERICII

de dr. STELIAN POPESCU

În contextul relațiilor României cu S.U.A. pînă la primul război mondial se înscrie în mod firesc și poziția ambelor state față de marile evenimente care au dus la dezvoltarea celor două națiuni în epoca modernă.

Subliniem de la început că Declarația de independență a celor 13 colonii engleze din America de Nord, constituțiile adoptate de fostele colonii și Constituția federală din 1787 au pătruns în țările române „relativ destul de rapid”¹.

Primele mărturii scrise care oglindesc în chip neîndoielnic interesul pentru republica nord-americană provin de la Daniil Philippide, profesor la Academia domnească ieșeană. În 1801, Philippide cere unui prieten de la Paris un exemplar al constituției, iar în 1804 solicită „planurile acelei așezări în construcție, care poartă numele primului erou al Lumii Noi, devenit într-o zi cel mai de seamă oraș al globului”.

După revoluția Americană, în intervalul pînă la căderea Bastiliei, acțiunile revoluționare au crescut în intensitate și la noi.

La mai puțin de un an de la supliciuil lui Horea și Cloșca, ipoteza unei posibile înfruriri a spiritului de independență și egalitate afirmate în America asupra mișcării motilor e avansată în mod surprinzător într-un pamflet publicat la Dublin. „Răscoala lui Horea, afirmă autorul, e justificată pe baza principiilor Declarației de independență și a dreptului de rezistență la agresiune proclamat de actele fundamentale ale statelor Maryland și Pennsylvania. Dacă aceste principii sînt adevărate, ele sînt aplicabile tuturor popoarelor și atunci răscoala românilor apare îndreptățită”².

O dovadă certă a ecourilor în țările române a evenimentelor de peste ocean o constituie existența numeroaselor tipărituri în depozitele unora dintre marile noastre biblioteci, cele mai multe în Transilvania, dar și la Biblioteca Academiei, multe din ele provenite din străvechiul fond al Mitropoliei Ungro-Vlahiei. Aceste cărți învederează interesul particular al acelor ce aveau să redacteze proiectele noastre constituționale din 1802 și 1822 pentru primele constituții scrise din istoria omenirii. De aceea nu este poate o simplă coincidență faptul că dreptul de rezistență la opresiune, proclamat de Jefferson în 1776, e pus în fruntea proclamației către țară citită în martie 1821 de Tudor Vladimirescu la Padeș.

Ecouri clare ale Declarației de independență vibrează în actul de unire și independență, iscălit în noiembrie 1838 de un mare număr de membri ai Adunării naționale a Valahiei, în frunte cu Ion Cimpineanu.

¹ Vezi Ioan Comșa, Declarația de independență, în „România literară”, nr. 27, iulie 1976, p. 19. Pentru detalii: Paul Cernovodeanu, Ion Stancu: *Imaginea lumii noi în țările române și primele lor relații cu Statele Unite ale Americii pînă în 1850*, Edit. Academiei R.S.R., București, 1977.

² Niculae Edroiu: *Răsunetul european al răscoalei lui Horea*, Cluj-Napoca, 1976, p. 78-80.

Independența nu preocupă numai pe semnatarul acestui act. Noua generație din care aveau să se ridice membrii societății secrete conduse de Mitiță Filipescu în 1840, precum și fruntașii revoluției ce avea să izbucnească în 1848 în țările române, s-a inspirat și ea de la aceleași izvoare, substanțial îmbogățite și îmbogățite. În publicistica și în amintirile pașoptiștilor găsim numeroase ecouri ale spiritului de la 1776. Dar cea mai categorică mărturie a interesului pentru actul de la 4 iulie 1776 o constituie, desigur, traducerea lui integrală în limba română, efectuată, prin intermediar german, de Simion Bărnuțiu la Sibiu în 1846. Textul traducerii a făcut parte din cursul său „Despre Constituțiuni“, ținut la Iași între 1856 și 1863.

Nu stăruim asupra moțiunii de la Blaj, asupra proclamației de la Islaz sau asupra programului tineretului moldovean. Ele se înscriu în același context.

După 1848, apar și primele traduceri în volume separate din literatura americană la noi, între care cele mai reprezentative se înscriu în spiritul de la 1776. Este vorba în primul rând de *Coliba* lui Moș Toma, apărută la Iași în 1853 în două versiuni, din care prima este prefetată de Mihail Kogălniceanu și culegerea de Opere alese de B. Franklin, publicată la București în 1859.

În 1859 întâlnim, formulată de Cezar Bolliac, ideea unei legături de la cauză la efect între independență și prosperitate, iar primul consul al S.U.A. în Principate, Henry T. Romertze, pe care Alexandru Ioan Cuza l-a primit în audiență în 1859, notează această profesiune de credință a domnitorului: „Prea puțini dintre numeroșii călători ce vizitează America prezintă o imagine veridică a acestei mari și frumoase țări, a cărei constituție este privită de europeni ca o himeră, dar care, de-a lungul a optzeci de ani, a făcut lumii întregi dovada că nu e vis, ci fapt real, chiar cel mai de seamă fapt din istorie“.

Menționăm că în acest interval de timp, și în S.U.A. datorită unor reviste ca „North American Review“ și „Christian Examiner“, au apărut relatări despre pământurile românești și evenimentele revoluționare de aici, mai ales în contextul deselor ciocniri între marile imperii vecine.

Ideile conflictului care a însăngerat America în anii 1861—1865 au avut o rezonanță particulară atât în opinia publică din România, cât și în inima unor luptători care vibrau la cauza libertății și unității naționale.

În războiul civil erau în joc idei pentru care România, aflată în acei ani într-o perioadă de consolidare a unirii și de transformări sociale și politice, constituia un teren propice de înțelegere și simpatie. De subliniat că în toate periodicile românești a fost adoptată o poziție progresistă de sprijinire a Uniunii în lupta pentru abolirea sistemului sclavagist. Arhivele naționale din Washington³ și alte surse de documentare din țară conțin, între alte documente, mărturii despre participarea unor români la războiul de secesiune din S.U.A., despre eroismul lor, eroism ce le-a atras admirația camarazilor de luptă⁴.

În perioada premergătoare anilor 1877, guvernele din România, în frunte cu principele, așteptau mai mult de la relațiile româno-americane, insistau în toate împrejurările asupra aspectului politic (independența era ideea centrală) și mai puțin asupra celui economic.

³ Stelian Popescu, *Arhivele naționale din Washington*, în „Revista Arhivelor“, nr. 3, 1972.

⁴ *The historical register and dictionary of the U.S. Army 1739—1903 și the official records of the war of the rebellion*, Series I, vol. XII, part. I. Vezi și Stelian Popescu, *Emigrația română în America de Nord pînă la primul război mondial*, în „Apulum“, XV, p. 479—196.

Adăugăm și faptul, deloc neglijabil, că Statele Unite ale Americii concepeau raporturile sale cu Principatele pe baza tratatului cu Imperiul otoman din 1830 și nicidecum pe consultarea în prealabil a Principatelor, cu toate că sensibilitatea guvernului român față de această problemă a fost bine cunoscută (vezi notele de protest la numirea consulilor americani).

În 1874⁵, Vasile Boerescu avea ocazia să stabilească contacte directe cu „o comisiune americană“ de ofițeri și ingineri, trimisă de președintele Statelor Unite să studieze Dunărea și lucrările efectuate la gurile sale, în scopul unor amenajeri similare de-a lungul unor râuri și marilor lacuri americane⁶. Grație acestor relații spre sfârșitul anului 1874 însăși presa americană era antrenată în campania de apărare a dreptului la o existență de sine stătătoare a statului național român.

Ziarele „Comercial Advertiser“ și „New York Times“ publicau articole în care, printre altele, demonstau că România nu era un stat vasal cum pretindea Turcia, ci o națiune politică deosebită⁷.

Aproape toate acțiunile diplomatice întreprinse de guvernele românești au căutat să cointereneze guvernul nord-american în acțiunile pe care România le întreprindea pentru obținerea independenței depline.

La 27 mai 1877, M. Kogălniceanu înainta o notă consulului american din București (Adolph Stern), în care i se cerea să comunice la Washington că „turcii au pus torpile în Dunăre la întâmplare, oprind astfel navigația comercială, situație ce trebuie curmată și pentru care era necesară o intervenție a Americii“⁸.

Consulul Stern a trimis o copie Departamentului de Stat după scrisoarea lui Kogălniceanu. La 14 iunie 1877, corespondența consulului american avea ca subiect o nouă notă a lui M. Kogălniceanu, prin care se cerea intervenția puterilor străine la Constantinopol „pentru a determina Turcia să pună capăt incursiunilor bandelor sale în nordul Dunării împotriva satelor românești pașnice“⁹.

Memorabila zi de 9 mai 1877, când a fost proclamată independența absolută de stat a României, a fost consemnată atât în presa din S.U.A., cât și în lucrările unor martori oculari. Astfel, A. J. Schem, în lucrarea *War in the East (Războiul din Est)*, apărută la New York în 1878, menționează la p. 224¹⁰: „La 9 (21) mai 1877, amîndouă Camerele României au adoptat o moțiune prin care se proclama independența țării și se recunoștea existența stării de război între România și Turcia. La 3 iunie, primul ministru (în realitate ministrul Afacerilor Străine — n. n.) Kogălniceanu a înaintat o notă marilor puteri, făcîndu-le cunoscută noua atitudine a țării. Printr-o notă din 5 iunie, guvernul otoman a protestat împotriva declarației de independență a României și a afirmat că «el înțelege să apere drepturile României fără a mai ține seama de declarațiile guvernului rebel al Moldo-Valahiei, și că își rezervă dreptul de a folosi măsurile convenite împotriva principatelor cum va crede de cuviință»“.

⁵ Apostol Stan, Vasile Boerescu, Edit. Științifică, București, 1974, p. 78–79.

⁶ Pentru călătoria pe Dunăre a fost pus la dispoziție vaporul „Ștefan cel Mare“, care i-a condus de la Galați la Sulina și înapoi. Pentru condițiile excelente asigurate acestui voiaj, agentul diplomatic al S.U.A. exprima ministrului de Externe român vîile mulțumiri ale ofițerilor și inginerilor americani, care fuseseră încințați de disciplina ofițerilor români.

⁷ Apostol Stan, op. cit., p. 79.

⁸ Arhiva Istorică Centrală, Scrisoarea nr. 118 din 27 mai 1877.

⁹ Ibidem, Raportul nr. 121 din 4 iunie 1877.

¹⁰ Cf. Paul Cernovodeanu: Strînditatea, în „Magazin Istoric“, an. XI, nr. 5 (122), mai 1977 (nr. special dedicat războiului de independență), p. 58. Vezi și Cornelia Bodea, Unitatea națională și independența României oglindite în memorialistica și presa americană, în „Revista de Istorie“, 5, 1977, t. 20, p. 843–881.

Intr-un articol publicat de „New York Times“, sub semnătura corespondentului Carroll Tevis (care a stat mai multe luni în București), intitulat *Independența română*, O speranță îndelung nutrită s-a realizat, se fac referiri foarte sugestive asupra evenimentelor de la 9 mai 1877¹¹.

Comportarea strălucită a ostașilor români în războiul de independență n-a putut să nu rețină atenția străinilor, între care și a consulului american. Acesta expedia la 17 septembrie 1877 o scrisoare cuprinzătoare în care se ocupa exclusiv de operațiunile militare ale armatei române. „Pentru prima dată, după două sute de ani — scria consulul —, românii au luat parte la un război și s-au luptat cu vitejie“, iar în alt pasaj el arăta că „trupele române au luptat splendid, chiar miliția era în prima linie de atac“. Dobândirea independenței de stat a României atrăgea, cum spunea Stern, „admiterea statului în marea familie a națiunilor și comunicația sa directă cu viața, spiritul întreprinzător și industria Europei apusene“¹².

„România — scria el —, în cele din urmă independentă și cu drepturi egale în recunoașterea și în îndeplinirea cărora guvernul S.U.A. putea juca un rol eficient pentru care va avea totdeauna o recunoștință istorică, putea să obțină în răsărit o poziție simi-lară cu aceea a Belgiei în apusul Europei“¹³.

„Gazeta de Chicago“ a trimis și un corespondent de război, care în august 1877, însoțind o companie românească în prima linie, nota : „Armata română merită a fi pusă lângă oricare altă armată a Europei“¹⁴. Eroiismul legendar al armatei române a fost reliefat și în lucrarea *The Conquest of Turkey* a istoricilor L. P. Brockett și Porter C. Bliss, apărută la Philadelphia în 1878, lucrare care scoate în evidență comportarea ostașilor români la Grivița.

Intr-un articol din „New York Times“, semnat tot de Carroll Tevis, la 5 septembrie 1877, intitulat : *Purtarea trupelor române*, se subliniază : „Colonelul (britanic) Wellesley și majoritatea corespondenților de presă care au fost cu armata s-au întors ieri să-și refacă sănătatea șubrezită. Potrivit mărturiilor tuturor care au fost martorii singeroaselor înceștări din săptămîna trecută, comportarea trupelor române a fost excelentă“.

Edward King, un alt ziarist american din Massachusetts, care a vizitat și România în 1877, a scris despre „impetuoasa afirmare a unei forțe militare formidabile, ieșită din armata pînă ieri subapreciată și nesocotită“. Și tot el a scris că soldatul român „și-a dovedit curajul de atîtea ori în fața Plevnei“, iar generalul George B. Mc. Clellan afirma

¹¹ Intre altele se spune : „S-a adunat astfel tot Bucureștiul în jurul Palatului Legislativ, pentru a fi martor la acea solemnitate. Locurile de jur împrejurul clădirii erau ticsite cu vchicole de tot felul, în timp ce pietonii urcau dealul ripos care ducea spre ușile Palatului Adunării.“

Fețe curioase priveau de la ferestrele caselor învecinate în așteptarea marii hotăriri care avea să decidă dacă România ca națiune avea «a fi sau a nu fi». Intrarea clădirii Adunării era păzită de un pichet de infanteriști. Soldații neînduplecați au întors în cea mai mare parte a patrioților curioși, forțindu-i astfel să se miște de colo pînă colo în incinta curții sau să-și turtească nasul de ferestrele holului, cu speranța de a putea surprinde mersul lucrurilor de pe fețele celor dinăuntru...“.

De reținut, de asemenea, impresia produsă asupra ziaristului Carroll Tevis, de cuvîntarea lui Kogălniceanu și votul Adunării : „S-a ridicat apoi dl. Kogălniceanu, ministrul de Externe, să răspundă. Și el era liniștit și poate și mai impresionat decît predecesorul său (Rosetti-n. n.). A și fost aplaudat mal des. Discursul său a fost o sprobă relatare de fapte, justificînd conduita guvernului, reenumerînd încălcările flagrante turcești și răbdarea românească. A stăruit apoi asupra marel dorințe a cabinetului de a păstra neutralitatea. A încheiat acceptînd fără rezerve rezoluția d-lui Fleva. Atunci s-a ridicat din nou dl. Rosetti și a adus la cunoștința Adunării că în împrejurări ca acestea țara trebuie să cunoască numele acelor care-i doresc binele. Și că voturile vor fi luate nominal și nu prin urnă, ca în cazurile obișnuite. Unul după altul deputații și-au părăsit scaunele și s-au îndreptat spre secretarul Camerei și răspunsul fiecăruia din ei a fost «pentru» («for»), pînă la epuizarea listei“. (Pentru detalii vezi : Cornelia Bodea : „Războiul de neafirmare în paginile presei americane și engleze“, apărut în „Lumea“, nr. 19 din 5 mai 1977, p. 16—17.

¹² Arhiva Istorică Centrală, Raportul din 15 februarie 1876.

¹³ Ibidem.

¹⁴ N. Z. Munteanu, *Mărturiile unor corespondenți de presă și observatori militari străini despre eroismul armatei române în războiul de independență*, în „Anale de istorie“ nr. 2, 1967, p. 46—56.

despre lupta românilor la Plevna : „Ei s-au luptat splendid“¹⁵. Merită să amintim că în timpul războiului au fost folosite de armata română și arme de proveniență americană. Astfel, încă din 1876 în memoriile sale, Carol I menționa la 5 ianuarie că „generalul american Berdan, care i-a fost recomandat din Petersburg, a sosit în București și se oferă guvernului de a vinde puști de sistemul său care e adoptat în Rusia“¹⁶.

De asemenea, printre medicii americani, care au lucrat în București în cadrul Crucii Roșii Internaționale, îngrijind răniții, îi întâlnim pe Casey și Lawson, la spitalul de pe str. Batiștei, în casele lui Costa Foru, spital amenajat de soția dr. englez Mawer.

Referitor la recunoașterea independenței de către S.U.A., aceasta s-a făcut abia în 1880, cauza principală fiind nerecunoașterea reală a realităților românești și condiționarea modificării art. 7 din Constituția din 1866.

Recunoașterea a fost făcută oficial prin misiunea guvernului român, în persoana lui Sergiu Voinescu, din toamna anului 1880, când acesta a fost primit la Casa Albă atât de secretarul de stat Evarts, cât și de președintele executivului american R. B. Hayes, care-i trimite și o telegramă domnitorului român în urma scrisorii remise din partea suveranului român. „Cu sinceră plăcere primesc formală înștiințare pe care mi-ați făcut-o despre atingerea de către România a poziției unui stat liber și suveran sub conducerea Înălțimii sale regale, principele Carol. Am apreciat, se spune în mesaj, sentimentul prietenesc care l-a inspirat pe Înălțimea sa regală pentru a trimite un misionar de distincția Dvoastră să-mi vestească și, prin mine, să vestească poporului Statelor Unite înălțarea sa pe tronul unei națiuni, care, prin admirabilul ei curaj și prin admirabila ei comportare, și-a câștigat situația printre puterile Europei“.

După cucerirea independenței de stat relațiile externe ale României, inclusiv cele cu Statele Unite ale Americii, se vor dezvolta într-o măsură mult mai amplă.

L'INDÉPENDANCE DE LA ROUMANIE ET LES ÉTATS UNIS D'AMÉRIQUE

R é s u m é

On présente sous forme de synthèse, quelques aspects de l'écho que la Déclaration d'Indépendance des 13 colonies anglaises d'Amérique du Nord a eu dans les Pays Roumains et qui a été traduite en roumain par Simion Bărnuțiu en 1846. Dans ce contexte on mentionne les actions diplomatiques entreprises par les gouvernements roumains qui ont cherché d'intéresser le gouvernement nord-américain dans les actions que la Roumaine tentait pour obtenir l'Indépendance totale.

L'écho de la guerre de 1877—1878, l'héroïsme des soldats roumains, d'autres aspects, sont présentés dans divers extraits de la presse et des travaux parus aux E.U.A. ou dans les déclarations de certaines officialités.

¹⁵ Cornelia Bodea, op. cit., p. 17.

¹⁶ Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular), volumul VIII, Edit „Universul“, 1909, p. 30.